

FT Anna Kortelainen / Karjalaisten kesäjuhlien päiväjuhla Raumalla 19.6.2022**Parahimmat karjalaiset kesäjuhlijat, arvoisa väki!**

On kesäkuu 2022, ja me voimme vihdoinkin viimein kokoontua. Tämän vuoden kevät ei unohdu meiltä koskaan. Näistä kuukausista tullaan sekä Suomessa että maailmalla tekemään valtavasti tutkimusta, tietokirjoja, dokumenttielokuvia, romaaneja, fiktioelokuvia, näytelmiä. Me olemme olleet ensihetkestä lähtien aikalaisia ja median kautta silminnäkijöitä tapahtumaketjuille, joiden kaltaisista meidän perheissämme ja suvuissamme on muistoja. Tältä tuntuu tajuta, että syvän rauhantilan ulkopuolella elämä on uhkapeliä.

Monet perimämme muistot ovat tulleet todeksi Ukrainassa, toisessa Euroopan maassa, toisessa Venäjän rajanaapurissa. Se on sellaista tunnistamista, jota ei olisi suonut kokevansa. Nyt ymmärrämme, mitä tarkoittaa tavallisen turvallisen arjen murtuminen, ja mitä tarkoittaa syksyn 1939 käsite hermosota. Miltä tuntuu, kun demokratiat joutuvat kohtaamaan väkivaltaisen diktatuurin.

Karjalaistaustaiselle ihmiselle tämä on ollut erityisen raskas kevät, samoin kuin kaikille suomalaisille, jotka asuvat lähellä itärajaa. Harva voi nyt väittää, että olemme statisteja historiassa. Olemme koko ajan näköalapaikalla.

Olemme kevään ajan nähneet kuvia rautatieasemilla junaan jonottavista äideistä pienet lapset sylissä. Kun äiti katsahtaa kameraan, hänen katseensa on tismalleen sama kuin karjalaisella äidillä aikanaan: lasten takia hän ei voi päästää hätää ja kauhua pintaan, hän painaa sen pinnan alle, lohduttaa lapsia ja yrittää parhaansa mukaan vastata heidän kysymyksiinsä, vaikka ei tiedä, minne he illalla päänsä kallistavat. Hän on juuri hyvästellyt lasten isän, joka menee rintamalle, vaikka vasta edellisenä päivänä jakoi postia tai viljeli perunaa tai vastasi toimistossa puhelimeen.

Pienellä ukrainalaisella evakkolapsella on prikulleen samanlainen päiväkotireppu kuin lukuisilla suomalaisilla lapsilla. Hän on pakannut siihen tärkeimmät tavaransa ja äiti on evästännyt, että sen verran kuin itse jaksat kantaa. Sen verran kuin itse jaksat kantaa. Näinhän me kaikki pyrimme elämään. Me myös tiedämme, että niillä nopeasti mukaan otetuilla tavaroilla on sittemmin valtava tunnearvo. Tiedämme, miten äärettömän tärkeäksi jokaikinen Karjalasta evakuoitu esine muodostui. Moni aivan tavallinen arkiesine tulisi olemaan mittaamattoman arvokas: perhealbumi, ompelukone, kahvipannu, työkalupakki. Niissä on kokonainen ihmisyhteisö, joka haluaa pysyä hengissä ja tulla toimeen, yhden ihmisen ja perheen suuri tarina, kun se taistelee olemassaolostaan.

Säilyneiden, autenttisten viranomaislomakkeiden mukaan sorvalilainen rouva A. kaipasi kotoaan palovakuutuspapereita ja kenkälaatikkoon arkistoituja valokuvia, naapurinrouva Sanni E. ”lapsenkärriä”, Aionkadulla asuva koululainen Vieno M. ”kieli- ja matematiikankirjoja, Pikku jättiläistä, Tekniikan käsikirjaa, golfareita ja verryttelyhousuja”, Valter N. Kolikkoinmäestä kirjoituskonetta, neidit Vieno R. ja Helvi K. Sorvalista herätyskelloa ja ”kissataulua”, sekatyöläinen Mikko S. Kolikkoinmäestä kaipasi ”pientä lasipurkkia jossa on kaakaota”. Näin vähän he pyysivät, mutta lupauksistaan huolimatta viranomaiset eivät koskaan näitä pyyntöjä toteuttaneet, vaan pienet kodit Viipurin suurissa puutalokortteleissa paloivat maan tasalle.

Ihan vastikään ukrainalaiset perheet suunnittelivat kesänviettoa ja lomaohjelmaa. He odottivat kesää aivan kuten mekin, kesää johon meillä täällä on edelleen etuoikeus. He suunnittelivat sukujuhlia ja merkitsivät allakoihin kulttuurifestivaaleja, juuri sellaisia joista me saamme tänään ja koko suven ajan nauttia. Eräänä aamuna sotahistoria vyöryi heidän kotiinsa, aivan kuten meidän perheillemme tapahtui aikanaan. On tehtävä nopeita päätöksiä: mikä on tärkeintä, mitä saan mukaani, onko huomista enää olemassa? Onneksi me eurooppalaiset muistamme sen sodan, joka pirstoi meidän perheidemme elämän 80 vuotta sitten. On syytä muistaa, ei tule unohtaa, vaikka siihen painostettaisiin.

Mitä voimme antaa ukrainalaisille, paitsi apua ja tukea? Voimme antaa myös pitkän perinteen siitä, miten tuhkasta ja menetyksistä nousee henkistä, materiaalista ja kulttuurista jälleenrakentamista.

Se on luovaa työtä, josta osa toteutuu, osa jää toteutumatta, mutta yhtä kaikki se myös rakentaa ihmistä sisältäpäin, rohkaisee häntä olemaan aloitteellinen, kannustaa kehittämään ja ideoimaan. Tämä on yksi esimerkki siitä: välirauhan keväänä kansanedustaja, Siirtoväen Huollon johtaja Urho Kekkonen oivalsi, että kotikaupunkinsa ja kaikkensa menettäneille viipurilaisille on rakennettava kokonaan uusi kaupunki. Hänen ajatuksensa oli, että sen suunnittelisi Alvar Aalto ja rahoitus tulisi Yhdysvalloista. Valtioneuvoston asettama komitea päätti, että kaupunki nousisi tänne Länsi-Suomeen, Pohjois-Pohjanmaalle, Pohjanmaan rannikolle siis, Kokkolan ja Raahen välille.

Kuten tiedämme, tämä hanke ei toteutunut, vaan esivalta päätti kääntyä toiseen suuntaan eli päädyttiin lähtemään uuteen sotaan Saksan rinnalla, ja suunnitelma uudesta Viipurista haudattiin.

Mutta sallikaa, että vähän kutkuttelen teidän luovaa mielikuvitustanne: Kokkolan ja Raahen välillä sattuu sijaitsemaan Pyhäjoen Hanhikivenniemi. Kuten tiedämme, venäläinen toimija tekee nyt sieltä lähtöä. Puusto niemeltä on kaadettu ja parakkikylä noussut sen tilalle, mutta kohta niemimaa autioituu. Muinaismuistolain ansiosta niemellä on tallella kuuden metrin korkuinen siirtolohkare,

juuri se legendaarinen Hanhikivi, joka toimi rajakivenä Pähkinäsaaren rauhassa vuonna 1323.

Suomen ensimmäinen itäraja kulki siis Hanhikivestä Kannaksen Rajajokeen.

Kohta meillä on Uutta Viipuria suunnitelleen komitean valitsemilla seuduilla niemi, joka ikään kuin on rauhoitettu osana Euroopan jättimäistä vastareaktiota Venäjän hyökkäyssotaan. Hanhikiven alue on nyt ainutlaatuinen vastarintamme vertauskuva, täysin ainutlaatuinen Suomen sodanjälkeisessä historiassa. Mikä te haluaisitte Hanhikivessä tapahtuvan, jos saisitte ehdottaa? Mitä *sie* haluaisit?

Minä kehittelin sadepäivänä tällaisen toiveen: Hanhikivessä voisi järjestää jonkin kulttuurista ja liikuntaa yhdistelevän kesätapahtuman, jossa musiikki soisi ja kansan liikuntatapahtuma kuljettaisi osallistujia rastilta toiselle, muistinpaikoille, joissa Karjalan ja sen pääkaupungin tapahtumat heräisivät taas eloon. Vaikutteita otettaisiin vaikkapa Viipurin historiajuhlista ja teemaviikoista 1930-luvulla. Niitä ideoi ja käsikirjoitti kirjailija Lempi Jääskeläinen.

Niin kauan kuin muistamme, arvostamme ja pidämme omanamme, mitään ei ole menetetty. Kulttuuriperintöä tärkeämpää perintöä ei olekaan: se on itse asiassa kaikkemme, meidän kielemme, taiteemme, arvomme, meidän luottamuksemme huomiseen ja toisiimme, henkinen maisemamme.

Me olemme jälleenrakentaneet kokonaisen kulttuurin. Se on aina turvassa, siellä on aina rauha.

Hyvät ystävät, menetetty Karjala on maantieteellisesti täsmälleen samalla paikalla kuin vaikkapa 100 vuotta sitten, mutta tällä hetkellä kuitenkin entistä kauempana. Jo korona-aikana Karjalan luovutettujen alueiden ja Suomen välille nousi ikään kuin karanteenialueen muuri, kun raja sulkeutui. Nyt raja on kiinni toisella tavalla ja rautaesirippu on laskeutunut alas. Miten me voimme tulevaisuudessa tehdä kotiseuturatkaisumme, miten voimme käydä tervehtimässä entisiä kotejamme ja kulkemassa niitä polkuja, joita meille tärkeät ja rakkaat ihmiset taivalsivat? Tilanne on erikoisella tapaa rinnakkainen syksyille 1944.

Perisuomalainen reaktio on vaieta ja koteloida, mutta karjalaisempi suhtautumistapa lienee uljas ja tunneälykäs sopeutuminen. Se että olemme rakentaneet ja viljelleet Karjalan uudelleen sydämiimme. Nyt kun rautaesirippu varjostaa kulkuamme, meidän tulee puhua, muistaa ja tallentaa entistä sisukkaammin. Ymmärrämme maailman evakkoja ja juuriltaan temmattuja sydämemme pohjasta ja autamme heitä samaan tapaan kuin sentään monet viisaat ihmiset karjalaisia lähimmäisiään auttoivat ja tukivat sekä akuutissa tilanteessa että myöhemmin.

Viipurin kaupungin asemakaavoittaja Otto-Iivari Meurman ilmaisi muistamisen ja totuuden todella hienosti. Hän puhui Viipurin hengettärestä. Minäkin uskon Viipurin hengettäreen. Viipurin hengetär tietää ja muistaa, mitä Viipurissa on tapahtunut. Häneen eivät valheet ja valeutiset osu ollenkaan,

vaan hänellä on aina hallussaan järkähtämätön totuus ja tieto. Hän on omatunto joka puhuu viipurilaisten puolesta. Se ajatus rauhoittaa. Karjalan hengetär edustaa sopeutumista, oppimista ja uusiutumista, ja kaikki se on vastakohta valheelle, totuuden torjumiselle, tiedosta kieltäytymiselle ja taantumiselle. On aina parempi tietää ja pohjata myös tunteensa tiedolle ja totuudelle. Silloin on mahdollista kasvaa, yhdessä ja yksilönä.

Emme ole sivullisia. Menetykset ja kärsimykset liittävät meitä ihmisiä toinen toisiimme, jolloin myös ilo rauhantilasta, turvallisuudesta ja ongelmanratkaisusta on yhteinen. Tällaisina aikoina ymmärrämme entistä paremmin, miten suuren elämän lahjan olemme esivanhemmiltamme ja vanhemmiltamme saaneet. Miten kallisarvoista on elää, kuten me tänään saamme elää ja kokea, ja mennä illalla rauhallisesti mielin nukkumaan ja näkemään unta - ennen uutta huomisaamua.

Karjalasta perimämme muistot ja juuret ovat, kuten museoammattilaisilla on tapana sanoa, ”ainaistalletuksia”. Ainaistalletuksia. Me teemme joka päivä jälleenrakennustyötä ja jatkamme niiden työtä, jotka ovat jo menneet. Me saamme toimia sukupolvien muodostamassa ketjussa. Silloin emme ole koskaan yksin emmekä eristäydy vaan vaikutamme toinen toisiimme, jätämme hyvän ja luovan ja rakentavan jäljen toisiimme ja kulttuuriimme.

Eläkäämme elämämme kesää, olkaamme kiitollisia jokaisesta auringonnoususta jonka saamme nähdä. Ja toivokaamme rauhaa mahdollisimman pian myös Ukrainaan. Lämmin kiitos teille ja tunnelmallista suvea kaikille!